

Javne pregrehe - tajne pregrehe

**NEBOJŠA
PAČIĆ**

»Življenje je ceneno... toda toaletni papir je drag« — tako se glasi šala, ki je obenem dala tudi naslov filmu kontroverznega režiserja Waynea Wanga. Pristojna ameriška ustanova (MPAA) je na Wangovo provokacijo odgovorila z najstrožjo možno oceno, X, kar pomeni, da je ogled filma prepovedan mlajšim od osemnajst let. Ko se je nekaj podobnega pripetilo še Almodovarjevemu filmu (ki pravkar osvajajo tudi naš spored), je sledila burna reakcija naprednih, svobodomnih avtorjev. Približno štirideset režiserjev, med katerimi so Bertolucci, Spike Lee, Penny Marshall, Paul Mazursky in podobni ljubitelji dramaturgije »belih slonov«, je podpisalo peticijo, s katero so zahtevali spremembo rating-sistema. Spremembo torej! To pa pomeni, da v civiliziranem svetu celo najbolj levi med najbolj levimi ne vztrajajo na ukinjanju cenzure, temveč zgolj na njeni fleksibilnosti, ko gre za ločnico med umetnostjo in smetmi. Če pogledamo nekoliko drugače, bi lahko rekli, da vztrajajo natanko na definiranju razlike med umetnostjo in pornografijo. Glede na to, da meščanski red stavi tako na etično kot na politično zavest svoje populacije, mora upor inteligence, najsi se zakonodajalcu zdi še tako neumesten, slejkoprej obroditi sadove. V Jugoslaviji je na sporedu Kaufmanov film *Henry in June*, ki je na ameriškem tržišču dobil oznako NC—17, s čimer so navsezadnje upoštevali prav stališča podpisnikov peticije. »Ni za otroke, mlajše od sedemnajst let« je oznaka, ki dokončno razločuje status umetniških filmov z nekoliko bolj provokativnimi prizori od tistih pornografskih filmov, ki izrabljajo provokacijo kot osnovni vir dobička.

Primer je za nas zanimiv kar na dveh ravneh. Na metafilmski ravni dokazuje, da v demokratičnem svetu pisanje peticije ni zgolj razvedrilo zdolgočasene in dekadentne inteligence, s filmskega gledišča pa razkrinka umazanost politike naših prikazovalcev. Tako se prek filma pojasnjujejo najrazličnejše zamolčane mistifikacije odnosov pedagogija-kultura, psihologija-politika, etika-demagogija. Skratka, gre za javno in za tajno urejanje družbenega prometa.

Čemu pravzaprav cenzura, čemu uraden pregled in klasifikacija javnih medijev?

Če odmislimo neustrezno obravnavo nekaterih ekskluzivnih avtorjev, kakršen je npr. Russ Meyer (pa še ta je bolj kot zaradi seksa in nasilja nezaželen zaradi nejasnega »manipuliranja« z nacističnimi emblemi), tedaj v jugoslovanskem žargonu cenzura praviloma asociira na prepoved oziroma popularno »bunkeriranje« domačih filmov, ki so srbeli ali kako drugače vznemirjali vodilno komunistično garnituro. Povprečnemu Jugoslovancu, zraslemu v kulturni anarhiji, je komajda znano, da cenzura ni zgolj grob instrument zaščite oblasti, temveč hipersenzibilni modulator sprejetih etičnih načel.

Zaradi tega so tako v Evropi kot v Ameriki oblikovali restriktivne lestvice, ki določajo stopnjo zrelosti najmlajše populacije. Amerika tako poleg že omenjenih X (prepovedano mlajšim od 18 let) in NC—17 (ni za otroke, mlajše od 17 let) pozna še oznake R (prepovedano brez spremstva staršev), PG (spremstvo je zgolj svetovano) in G (neselektivna, dostopna vsem).

Po naših kinematografih že od nekdaj pustošijo nerazvrščeni filmi — od umetniško prestižnih do najnovejšega odkritega izkoriščanja hard-core primerkov, ki drugod po svetu zahtevajo posebne dvorane in potemtakem tudi posebno klasifikacijo. Zadnje čase tovrstne filme silijo tudi na televizijo — in to celo na več kanalov hkrati!

Nekdo bo to morda imel za demokratično svobodomnje, meni pa vse skupaj prej smrdi na kulturno-politično diverzijo. In to na več načinov! Prvič: s tovrstnim navideznim in licemerskim svobodomnjem sistem prikriva absolutno nemarnost do lastnega podmladka. Drugič: glede na to, da ni nikakršne razlike med tistim, kar je dovoljeno otrokom in odraslim, nezrelim in zrelim, je več kot očitno, da oblast celotno prebivalstvo obravnava kot nezrelo. Je edini skrbnik vsem enakovrednim nepolnoletnikom.

Zato njen sistem prepovedi ni javen, temveč tajen. Četudi nikoli ni bilo oblikovano nikakršno restriktivno načelo niti za sankcioniranje pornografskih niti za sankcioniranje ideoloških provokacij, smo bili vseeno leta in leta brez slehernega obvestila prisiljeni gledati okleščene filme, po katerih so se mirno sprehodile škarje najetega tehničnega osebja. Posege na pornografskem materialu sem vsaj pogojno razumel, zato pa sem po kriterijih pri ideoloških »sankcijah« ameriških filmov vseeno moral povprašati znanca. Odgovoril mi je nekako takole: »To je vendar enostavno: ko je omenjena CIA, pustim, ko pa omenijo KGB — vržem v koš!«

Kamufliranje prepovedi ni zgolj najnižja oblika bahavosti in represije, temveč plodi še veliko večjo nevarnost, ki pa je psihološke narave. Restrikcije so javne, saj kultivirajo odnos najmlajših do normativnih paradig. S prikrivanjem prepovedi je otroku odvzeta možnost njene prekoračitve — toda zgolj s prekoračitvijo dovoljenega je mogoče priti do skrivnosti, zgolj z razkrivanjem skrivnosti pa človek sploh odrasča, se pričinja zavedati sebe in sveta, v katerem živi. Skratka, postaja polnopraven državljan.

Zato sem prepričan, da je skrajni čas, da zakonodajalec preneha ščititi ustanove oblasti in prične skrbeti za najmlajše. Navsezadnje vsi dobro vemo, da hodijo danes v Jugoslaviji v kino le še otroci?!